

ΑΓΓΕΛΟΥ Κ. ΑΝΕΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

1903 - 1908

ΚΑΙ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΝ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Το φυλλάδιο περιέχει 9 σελίδες του βιβλίου
στις οποίες περιγράφονται
οι αγώνες των κατοίκων της Καρυδιάς
κατά την διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα
για την υπεράσπιση της Ορθοδοξίας
και της Ελληνικότητάς τους
από την επιθετικότητα των Βούλγαρων κομιτατζήδων

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

1965

**Το φυλλάδιο τυπώθηκε τον Ιούνιο του 2025
με πρωτοβουλία του
Συλλόγου Απογόνων Μακεδονομάχων
Εδέσσης – Αλμωπίας,
και επιμέλεια του προέδρου του Δημήτριου Γιουματζίδη**

**Όποιος θεωρεί ότι έχει πνευματικά δικαιώματα
στο βιβλίο του Άγγελου Κ. Ανεστόπουλου
να επικοινωνήσει με email στο macedon.dg@gmail.com**

VI. Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΚΑΡΥΔΙΑ ΕΔΕΣΣΗΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΝ ΑΓΩΝΑ 1903-1908

Τὰ ἥρωϊκὰ τέχνα τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου Καρυδιά Ἐδέσσης ὑπερήσπισαν καὶ συνέβαλαν ἐπὶ αἰῶνας εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τόσον ἀπὸ τὴν βάρβαρον δουλείαν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν ἐξοντωτικὴν μανίαν τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων. Καὶ ἡ πρώτη συμβολὴ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου Καρυδιά κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821-1822 ἀρχίζει μὲ τὴν ἐξέγερσιν τῆς Ναούσης καὶ Βεροίας, ὅτε βλέπομεν τοὺς ἥρωας Ἀγγελῆ Γάτσον ἐκ Σαρακηνῶν καὶ Δημήτριον Καραμήτσου ἐξ Ἀγίας Φωτεινῆς (Ὁσλιανῆς) νὰ διέρχωνται ἐκ τοῦ χωρίου Καρυδιά, εἰς πρώτην δὲ πρόσκλησιν νὰ κατατάσσωνται πλέον τῶν 50 ἀνδρῶν ἐκ τοῦ χωρίου, εἰς τὰς δυνάμεις τῶν Ἀρχηγῶν τῆς ἐπαναστάσεως.

Μὲ τὸ πέρασμα τῶν χρόνων οἱ ἀκρίται τοῦ ἀνωτέρω χωρίου ἀπετέλεσαν τὸν γρανιτένιον βράχον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπανειλημμένως ἐξέσπασεν ἡ λύσσα τῶν ὑπούλων καὶ βδελυρῶν κομιτατζήδων. Οἱ Βούλγαροι κομιτατζήδες ἤρχισαν τὸ ἀπαίσιον ἔργον τῶν ἀπὸ τὴν συνθήκην τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου ἐπεδίωξαν τὸν ὀλοσχερῆ ἐκβουλγαρισμὸν τῆς Μακεδονίας, ἀλλὰ οἱ κάτοικοι τοῦ ὡς ἄνω χωρίου ἀντέστησαν καὶ ἀνέτρεψαν ὅλα τὰ σατανικὰ σχέδια τῆς Βουλγαρικῆς προπαγάνδας.

Τὸ ἔτος 1902 ἐπεχείρησαν νὰ ἐγκαταστήσουν βούλγαρον διδάσκαλον εἰς τὸ χωρίον καὶ ὡς τοιοῦτον διώρισαν τὸν Δαμιανῶφ Βόρι, ἀλλὰ ἀπέτυχον οἰκτρῶς, διότι λαβὼν ἐντολὴν ὁ ἐνθερμος πατριώτης Καπετὰν Κώστας Σταφίδας ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν προπαγάνδα Ἐδέσσης τὸν ἐξώντωσε, τὴν ἰδίαν δὲ τύχην εἶχε καὶ ὁ ὑποδειχθῆς Βούλγαρος ψάλτης διὰ τὴν Ἐκκλησίαν.

Ὅταν ἡ Κυβέρνησις τῶν Ἀθηνῶν ἀπέστειλεν ὀργανωτὰς εἰς τὴν Μακεδονίαν διὰ δημιουργίαν Ἑλληνικῶν ἀνταρτικῶν Σωμάτων, ὁ ἥρωας τοῦ χωρίου Καπετὰν Κώστας Σταφίδας, ἐκ τῶν πρώτων ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Ἀρχηγοῦ Κώστα Μαζαράκη (Αἰνιᾶνος Ἀκρίτα) καὶ Σπύρου Σπυρομήλιου διὰ τὴν διοργάνωσιν τοῦ ἀγῶνος εἰς τὸ χωρίον του, ὅσον καὶ εἰς τὰ περίξ χωρία καὶ γενικῶς εἰς τὸν Νομὸν Πέλλης. Ἀμέσως ἔλαβε ἐντολὴν νὰ καταρτίσῃ τριμελῆ ἐπιτροπὴν ἀγῶνος ἐκ τοῦ χωρίου του, ὅπερ καὶ ἔπραξεν, συστείσας Ἐπιτροπὴν ἀπὸ τὸν ἴδιον καὶ τοὺς Χρῆστον Καραγιάννην καὶ Δημήτριον Μυλωνᾶν τοῦ Ἰωάννου, γεννηθέντα εἰς Καρυδιὰν τὸ ἔτος 1878 καὶ ἀποβιώσαντα τὸ 1955.

Παρέλειψα νὰ ἀναφέρω ὅτι πρὸ τῆς καταρτίσεως τῆς Ἐπιτροπῆς οὗτοι ἐμυθήθησαν εἰς τὴν παναρχαίαν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωρ-

γίου τοῦ χωρίου Καρυδιᾶς - Ἐδέσσης, ἡ ὁποία Ἐκκλησία εἶναι βυζαντινὴ καὶ ἀριθμεῖ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας, πρὸς τοῦτο δὲ ὁ ὀπλαρχηγὸς Σπυρομήλιος Σπῦρος (Μπούας) τοὺς ὠρkiζε τοὺς μυημένους ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου διὰ τοῦ ἐξῆς ὄρκου :

«Ὀρκίζομαι ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου νὰ φυλάττω μυστικὸν πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κομιτάτου, νὰ ὑπερασπίζω αὐτὴν μέχρι θανάτου, νὰ μὴ προβαίνω εἰς οὐδεμίαν ἐνέργειαν ἄνευ τῆς ἐγκρίσεώς της καὶ μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς μου νὰ ἐκτελῶ τὰς διαταγὰς της. Ἐγγύησις τοῦ ὄρκου μου ἄς εἶναι ἡ ζωὴ καὶ ἡ τιμὴ μου, μάρτυς μου ὁ παντοδύναμος Θεός».

Τὸν ἀνωτέρω ὄρκον ἀφηγήθη εἰς τὸν συγγράφοντα τὸ παρὸν βιβλίον ὁ ἀποθανὼν Μακεδονομάχος Σημάδης Ἡλίας. Οἱ οὕτω δὲ μυηθέντες εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ μυσήσουν καὶ ἄλλους μὲ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἐμυήθησαν εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα πολλοὶ ἀπὸ τὸ χωρίον ὡς καὶ τὰ περίξ χωρία.

Ὁ Καπετὰν Σταφίδας ἐμύησε τοὺς Χρῆστον Βυρώζην, Χρῆστον Κλιντσάρην, Γεώργιον Κλιντσάρην, Κων. Πόλτσκαν, Εὐάγγελον Τεχβινην, Δημήτριον Πέγιον, Βασίλειον Βασιλείου ὡς καὶ ἄλλους ἀπὸ τὰ περίξ χωρία καὶ ἅπαντας εἰς τὴν προαναφερθεῖσαν Ἐκκλησίαν. Ὁ Καπετὰν Σταφίδας εἰς τοὺς ἐκ τοῦ χωρίου Καρυδιᾶς συντρόφους του ἀνέθεσεν εἰς ἕκαστον ἀνάλογον ὑπηρεσίαν συνδέσμου, τροφοδοτῶν καὶ ὀδηγῶν, ὡς καὶ ἔνοπλον διὰ νυκτερινὰς ἐνέδρας ἐναντίον τῶν κομιτατζήδων.

Ἡ οἰκία τοῦ Καπετὰν Σταφίδα ἦτο ἐμπιστος καὶ ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς ὀπλαποθήκη καὶ Κέντρον συνδέσμου Μακεδονικοῦ ἀγῶνος. Ὁ Καπετὰν Σταφίδας ὠργάνωσεν ἰδίαν ὀμάδα ἐκ τῶν περίξ χωρίων Καρυδιᾶ, Ἄγρα, Νησί καὶ Μεσημέρι, ἐκ τῶν ἀγωνιστῶν Καραγιάννη Χρήστου, Βυρώζη Γεωργίου, Δασκάλου Χρήστου, Γιάντση Δημητρίου, Γώγου Χρήστου, Γιόνδη Ἰωάννη, Μπαγίρτση Θωμᾶ, Κεσίση Γεωργίου, Σίπκα Γεωργίου, Καρακίτσου Ἰωάννη καὶ ἄλλων καὶ ἔλαβε μέρος εἰς οὐκ ὀλίγας ἐπιχειρήσεις μὲ τὴν ὀμάδα του, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν ὀπλαρχηγῶν ἐναντίον ἐνόπλων κομιτατζήδων. Τὴν 19ην Μαΐου 1905 ἔλαβε χώραν σφοδρὰ συμπλοκὴ εἰς τοποθεσίαν Μπέλλα-Βόδα Καϊμάκτσαλάν μετὰ πολυἀριθμοῦ ὀμάδος κομιτατζήδων.

Ὁ Καπετὰν Σταφίδας ἐν συνεργασίᾳ μὲ ἄνδρας τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Σπυρομήλιου κατὰ τὴν ὡς ἄνω συμπλοκὴν, ἣτις διήρκεσεν 24 ὥρας, ἐφόνευσαν 4 βουλγάρους κομιτατζῆδες καὶ ἐτραυματίσαν ἐννέα. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν κομιτατζήδων ἦσαν οἱ ἀρχικομιτατζῆδες Καρατάσος καὶ Κουλιμάν. Εἰς τὴν συμπλοκὴν ταύτην ἐτραυματίσθη καὶ ὁ ὀπλαρχηγὸς Σπυρομήλιος, τὸν ὁποῖον ὁ Καπετὰν Σταφίδας τὸν μετέ-

φερεν ἐπὶ τῶν ὤμων του εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ συνεργάτου τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος Ἀλιμπάκη Χρίστου, εἰς χωρίον Ἄγγρα καὶ ἐκεῖθεν μετεφέρθη εἰς Νάουσαν καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς Ἀθήνας. (Ὅρα σχετικὴν περιγραφὴν εἰς κεφάλαιον II, Β' Μέρους).

Εἰς τὰς 5-6 Αὐγούστου 1906 ὁ Καπετὰν Σταφίδα μετὰ τὴν ὁμάδα του ἔλαβε μέρος εἰς συμπλοκὴν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Καπετὰν Γαρέφη εἰς Ἀλμωπίαν, καθ' ἣν ὁ Καπετὰν Γαρέφης ἐφόνευσεν μόνος του τοὺς δύο ἀρχικομιτατζήδες Λούκαν καὶ Καρατάσον εἰς θέσιν Καμήλα (Τσερνίτσοβον) Γαρέφη καὶ ἐτραυματίσε δύο. Κατὰ τὴν συμπλοκὴν ταύτην ἐτραυματίσθη βαρέως καὶ ὁ Καπετὰν Γαρέφης ὑπὸ τῶν συντρόφων του, λόγῳ κακῆς συνεννοήσεως, ἐξερχόμενος τῆς καλύβης τῶν ἀρχικομιτατζήδων καὶ ἀπεβίωσε τὴν 6ην πρωϊνὴν, ἡμέραν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος.

Τὸ ἔτος 1906 εἰς περιοχὴν Κερασιᾶς - Σαρακηνῶν καὶ εἰς τοποθεσίαν Λένιτσα ὁ Καπετὰν Σταφίδα μετὰ τὴν ὁμάδα του καὶ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Καραπάνου Χρίστου, ἔδωσαν μάχην ἐναντίον ὁμάδος κομιτατζήδων Βουλγάρων, καθ' ἣν ἐφονεύθησαν δύο κομιτατζήδες καὶ ἐτραυματίσθησαν ἕξ. Μετὰ τῆς ὁμάδος τῶν Βουλγάρων παρευρίσκετο καὶ μία γυναῖκα ἡ ὁποία τραυματισθεῖσα βαρέως ἐθεωρήθη φονευθεῖσα. Ἀλλὰ ἡ γυναῖκα ἐπέζησε καὶ κατήγγειλε τὸν Καπετὰν Σταφίδα εἰς τὴν Τουρκικὴν ἀστυνομίαν, ὃν αὕτη συνέλαβεν διὰ νὰ καταδικασθῇ εἰς ἕξ μηνῶν φυλάκισιν. Τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ Καπετὰν Σταφίδα μετὰ τὰ παλληκάρια του, συνεπλάκη εἰς τοποθεσίαν Λειβάδια περιοχῆς Σωτήρας, μετ' ὁμάδος κομιτατζήδων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀρχικομιτατζῆ Βλαδομίρ, καθ' ἣν ἐφονεύθησαν πέντε κομιτατζήδες καὶ ἐτραυματίσθησαν τρεῖς.

Κατὰ τὸ ἔτος 1906 (20-11-1906) ἐφονεύθησαν οἱ ἄοπλοι κάτοικοι τοῦ χωρίου Καρυδιᾶς Ἐδέσσης ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων, κατὰ διαταγὴν τοῦ Βοεβόδα Ζλατάν: Κλιντσάρης Ἀντώνιος, Λιάκος Ἰωάννης, Καραγιάννης Ἰωάννης, Λιάκος Κων(νος), Γερόσκου Ἰωάννης, Κεσίνης Ἰωάννης, Σίνδης Ἰωάννης καὶ Δοῦμος Χρῆστος, συνεργάται τοῦ Καπετὰν Σταφίδα.

Οἱ Βούλγαροι κομιτατζήδες ἐφόνευσαν τοὺς ἀνωτέρω, πρὸς διάσπασιν τῆς δυνάμεως τοῦ Καπετὰν Ἄγγρα καὶ τοῦ Καπετὰν Γκόβου, ποὺ εἶχον ἀφάνταστον πῖεσιν ἐπὶ τῶν κομιτατζήδων εἰς Βάλτον Γιαννιτσῶν (ἵνα ἀποσπάσουν δυνάμεις ἀπὸ τὰ ἐκεῖ δρῶντα Ἑλληνικὰ Σώματα). Ἐκ τῆς ἐν γένει δράσεως τῶν Ἑλληνικῶν Σωμάτων ἀνεπνευσεν ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς ὑπαίθρου, τοῦ ὁποίου εἶχε μειωθῆ τὸ ἠθικόν, λόγῳ τῶν σφαγῶν καὶ τῆς τρομοκρατίας ὑπὸ τῶν κο-

μιτατζήδων οίτινες ήνάγκαζον νά έκκλησιάζεται εἰς βουλγαρικὰς Ἐκκλησίας καὶ νά εκπαιδεύεται εἰς Βουλγαρικὰ σχολεῖα.

Ἄμα δὲ τῇ συλλήψει καὶ ἀπαγχονισμῶ τῶν δύο ἔθνομαρτύρων, Καπετὰν Ἄγρα καὶ Ἀντωνίου Μίγγα, τὴν 7-6-1907, ὑπὸ τοῦ ἐξωμότου Γιοβὰν Ζλατὰν καὶ τοῦ Γ. Κασάπτσε, ὁ Καπετὰν Σταφίδα εὐθὺς ὡς ἔμαθε τοῦτο μετέβη καὶ παρέλαβε τὰ δύο σώματα τῶν Ἐθνομαρτύρων καὶ τὰ ἐνεταφίασεν εἰς τὸ προαύλιον τῆς Ἐκκλησίας Ἄγρα. Καὶ ἀμέσως ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ομάδος τοῦ καὶ ἔδωσε σφοδρὰν μάχην εἰς τοποθεσίαν «Λειβάδια», περιοχῆς Λύκων, μετ' ὁμάδα κομιτατζήδων καθ' ἣν ἐφονεύθησαν 4 κομιτατζήδες καὶ ἐτραυματίσθη καὶ ὁ ἐπικεφαλῆς ἀρχικομιτατζῆς Σλομποτάν.

Εἰς ἄλλην συμπλοκὴν κατὰ μῆνα Φεβρουάριον 1907 καὶ εἰς τοποθεσίαν Καρακάγια, ὅπου τὸ σημερινὸν ὑδραηλεκτρικὸν ἐργοστάσιον Ἄγρα, ὁ Καπετὰν Σταφίδα μετ' τὴν ὁμάδα τοῦ ἔδωσε μάχην ἐναντίον ομάδος κομιτατζήδων, καθ' ἣν ἐφονεύθησαν 4 καὶ ἐτραυματίσθησαν 2. Κατὰ τὴν συμπλοκὴν ταύτην ἐτραυματίσθη καὶ ὁ κουνιάδος τοῦ Καπετὰν Σταφίδα Παπαλάζος. Ὁ ἥρωας τοῦ χωρίου Καρυδιᾶς Ἐδέσσης Καπετὰν Σταφίδα, ἦτο προικισμένος ἀπὸ τὴν φύσιν μετ' ἰσχυρὰ ἀθλητοῦ, ὀξύς καὶ ὀρμητικὸς εἰς τοὺς ἀγῶνας. Ἀπετέλει σημαντικὸν παράγοντα εἰς τὴν περιοχὴν Ν. Πέλλης καὶ ἀνεδείχθη εἰς ἓκ τῶν γενναιοτέρων καπεταναίων τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος. Εἶχε καταστῆ τὸ φόβητρον τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων καὶ ὁ σφοδρὸς διώκτης τῶν, διὰ τοῦτο δὲ ἡ Κεντρικὴ διοίκησις τοῦ Βουλγαρικοῦ κομιτάτου εἶχε ἐπικηρύξει τὸν Καπετὰν Σταφίδα (διὰ τὸν φόνον τοῦ) ἀντὶ 2.000 χρυσῶν λιρῶν.

Οἱ ὑποῦλοι καὶ ἄνανδροι δολοφόνοι κομιτατζήδες συνήθως ἀπέφευγον νά πολεμήσουν μετ' τοὺς Ἕλληνας ἀντάρτας, ἀλλὰ ὅταν οἱ Ἕλληνες ἔφευγαν ἀπὸ ἓνα χωριό, τότε ἤρχοντο γιὰ νά κτυπήσουν τὸν ἄοπλον πληθυσμὸν, ξετρυπώνοντες ἀπὸ τὰ κρησφύγετά των. Οἱ σύντροφοι τοῦ Καπετὰν Σταφίδα, διὰ τὴν παλληκαριά του ἐτραγουδοῦσαν τὸ κάτωθι τραγούδι:

«Σταφίδα φώναξε. Βρὲ Τάνο ἀρκουδιάρη
στάσου νά πολεμήσουμε ἀν εἶσαι παλληκάρη
τρεῖς μῆνες τώρα σέ ζητῶ ποῦ νά σ' εὔρω δὲν ἤξεύρω
ποῦ πᾶς καὶ χάνεσαι καὶ δὲν μπορῶ νά σ' εὔρω...

Ἀναφέρω δὲ ἓνα χαρακτηριστικὸν περιστατικόν. Ὅταν κατὰ τὴν Κατοχὴν καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1943 δύο κάτοικοι Καρυδιᾶς Ἐδέσσης, εἶχον μεταβῆ εἰς Σόφιαν Βουλγαρίας εἰς τι Καφενεῖον συνητήθησαν μετὰ παλαιῶν κομιτατζήδων οἵτινες τοὺς ἠρώτησαν ἀπὸ ποῖ-

ον μέρος κατάγονται. Οὗτοι ἀπήντησαν: Ἐκ τῆν Μακεδονίαν καὶ ἀπὸ τὸ χωριὸν Καρυδιά Ἐδέσσης. Εἰς τὸ ἄκουσμα Καρυδιά ἐξἄλλοι οἱ κομιτατζήδες ἠγέρθησαν μὲ διαθέσεις νὰ τοὺς λυντσάρουν, λέγοντες: «Ἀπὸ τὸ χωριὸν τοῦ Σταφίδα εἰσασθε; Νὰ γκρεμισθῆτε νὰ φύγετε ἀμέσως ἀπὸ τὴν Βουλγαρίαν διότι θὰ σᾶς φονεύσουμε».

Τοιαύτην πανωλεθρίαν εἶχον ὑποστῆ οἱ κομιτατζήδες ἀπὸ τὸν Σταφίδα καὶ τὰ παλληκάρια του ἀπὸ τὴν Καρυδιά καὶ τὰ περίξ χωρία, πού ἐφοβοῦντο καὶ τὴν σκιάν του ἀκόμη. Ὁ Καπετὰν Σταφίδα καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Μακεδονίας ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, δὲν ἔπαυσεν νὰ ἐργάζεται ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ιδεωδῶν. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς Κατοχῆς καὶ κατὰ Ἰούλιον μῆνα τοῦ 1944, ὁ παρὰ τῷ Γερμανικῷ Φρουραρχεῖῳ σύνδεσμος, Βούλγαρος ὑπολοχαγὸς Ἀντώνιος Κάλτσεφ, μένεα πνέων ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων πατριωτῶν καὶ τῶν Ἐθνικῶς δρασάντων, ἔδωκεν ἐντολὴν εἰς μίσθαρνα ὄργανά του νὰ δολοφονήσουν αὐτὸν καὶ τὴν οἰκογένειάν του, πλὴν περιῆλθεν εἰς γνῶσιν τοῦ ὑποφαινομένου, ὅστις εἰδοποίησεν ἐγκαίρως τὸν κινδυνεύοντα καὶ οὕτω διεσώθη.

Ὁ Καπετὰν Σταφίδα ἐγεννήθη εἰς Καρυδιάν Ἐδέσσης τὸ 1858 καὶ ἀπεβίωσε τὴν 8-9-55, ἠγωνίσθη μὲ πάθος ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ιδεωδῶν ἀναλώσας ὀλόκληρον τὴν ζωὴν του εἰς τὸν Βωμὸν τῆς Πατρίδος.

Βυρώζης Εὐάγγελος τοῦ Χρήστου. Ἐγεννήθη εἰς τὸ ἀκριτικὸν χωριὸν Καρυδιά τὸ ἔτος 1886. Ὑπῆρξεν εἰς ἐκ τῶν πλείον ἐνθέρμων καὶ γενναίων ἀνδρῶν τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος, δράσας καρποφόρως καὶ ἐθνωφελῶς. Διὰ τῆς ἐν γένει δράσεώς του εἶχε καταστῆ τὸ φόβητρον τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων. Ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας εἶχε μνηθῆ εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα, ὑπὸ τοῦ Καπετὰν Σταφίδα καὶ εἶχεν ἀναλάβει κατ' ἀρχὴν ὑπηρεσίαν ὁδηγοῦ καὶ τροφοδότου, ὠδῆγει ὀμάδας τῶν Σωμάτων ἀπὸ περιοχὴν εἰς περιοχὴν καὶ μετέφερε τροφίμα καὶ πολεμικὸν ὕλικόν εἰς τὰ λημέρια τῶν Σωμάτων.

Πολλάκις δὲ ἐλάμβανε μέρος καὶ εἰς ἐπιθέσεις κατὰ βουλγάρων κομιτατζήδων κατὰ τὰς νυκτερινὰς ὥρας, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Καπετὰν Σταφίδα καὶ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Χρήστου Καραπάνου. Εἰς συμπλοκὴν εἰς τὴν περιοχὴν Κερασιᾶς Σαρακηνῶν, τοποθεσίαν «Λένιτσα»

κατὰ Μάρτιον 1906, έφονεύθησαν δύο κομιτατζήδες και έτραυματίσθησαν 6. Ο Βυρώζης Ευάγγελος και μετά την λήξιν του Μακεδονικού άγώνος 1909 δέ έπανεπαύθη, είχε πάντοτε υπό ένδελεχῆ παρακολούθησιν πᾶν άντεθνικόν στοιχείον, είτε εκ του έσωτερικού, είτε εκ του έξωτερικού ένεφανίζετο.

Μίαν ήμέραν, Τρίτην του Μαρτίου 1934, κατερχόμενος εις Έδεσσαν με τον συμπατριώτην του Μυλωνᾶν Άθανάσιον και συζητῶν δια τὰ μαρτύρια τὰ όποια υπέστη ό Έλληνικός πληθυσμός κατὰ την Τουρκοκρατίαν και την έξοντωτικήν μανίαν τῶν Βούλγάρων κομιτατζήδων, εις μίαν στιγμὴν αναστενάζων εκ βάθους ψυχῆς και κατὰ τρόπον προφητικόν ειπε: «Ημεῖς μίαν ήμέραν θά πεθάνουμε δια την Έλλάδα». Κατὰ το τέλος 1936, υπηρετῶν ως Δασοφύλαξ, εις δασικήν περιοχήν Γιαννακούλα Καλύβια, κατὰ νυκτερινὰς ώρας τον έπλησίασεν ό σαρακατσάνος Γιαννακούλας και του ανέφερε ότι την προηγούμενην ήμέραν ένεφανίσθη ένας κομιτατζής ένοπλος ό όποίος έξήτησε τρόφιμα δι' άλλους τρεῖς άνδρας κομιτατζήδες. Παρακολουθήσας ό Βυρώζης Ευάγγελος ανεκάλυψε το κρησφύγετον και μεταβάς εκει τους τρεῖς τους έφόνευσεν και τον τέταρτον έτραυμάτισε. Ο τραυματισθείς προέβη εις αποκαλύψεις δια τους λόγους τῆς εισόδου εις τὸ Έλληνικόν έδαφος.

Και κατὰ την περίοδον τῆς κατοχῆς ό Βυρώζης Ευάγγελος, ότε πολλοί έλιποφύχησαν, ούτος έστάθη βράχος ακλόνητος και ένεθάρρυνε τους κατοίκους νά υπομένουν τὰς δοκιμασίας και νά έμμένουν εις τὰ πάτρια.

Γιάντσης Δημήτριος. Έγεννήθη εις Καρυδιάν το έτος 1883 και εύρίσκεται εισέτι εν ζωῆ. Ούτος εις νεαροτάτην ήλικίαν έμυήθη εις τον Μακεδονικόν άγώνα υπό του Καπετάν Κώστα Σταφίδα και προσέφερεν έξαιρετικάς έθνικάς υπηρεσίας, διακριθείς δια τον φλογερόν πατριωτισμόν, την γενναιότητα και την αυτοθυσίαν προς την Πατρίδα. Καθ' όλην την περίοδον του Μακεδονικού άγώνος 1903-1908 προσέφερε τὰς υπερεσίας του, ως σύνδεσμος μεταξύ τῆς Έπιτροπῆς

Ἀμύνης τοῦ χωρίου Καρυδιά καὶ τῶν Σωμάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κομιτάτου. Ἐπίσης, ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ ὡς τροφοδότης τῶν Σωμάτων. Σχετικῶς μὲ τὴν ὑπηρεσίαν του ὡς τροφοδότου μᾶς ἀφηγεῖται τὸ ἑξῆς χαρακτηριστικὸν γεγονός :

Μίαν ἡμέραν εἶχον μεταφέρει τρόφιμα καὶ εἰς τὸ λημέρι τοῦ Καπετάν Ἄγρα, ὅστις πολλὰς φορές ἐχρησιμοποιοῦσε ὡς λημέρι τὸ δάσος Καρυδιάς, εἰς τοποθεσίαν Ἁγίας Παρασκευῆς. Ὁ καπετάν Ἄγρας ὅταν ἔφαγε, εὐχαριστήθηκε πολὺ ἀπὸ τὸ κομισθὲν φαγητὸν καὶ τὴν πίττα

Ἀξιοσημεῖωτον ἐπίσης εἶναι ὅτι ὁ ἐξάιρετος Ἕλλην πατριώτης Μακεδονομάχος Δημήτριος Γιάντσης τὸ ἔτος 1961, ὅτε ὁ Ἐπιθεωρητῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως κ. Πάλλας, τοῦ ἐζήτησεν ἐπ' ἀνταλλαγῆνὰ παραχωρήσῃ τὸ παρὰ τὸ Μνημεῖον Ἄγρα-Μίγγα κτῆμά του ἐξ 7 στρεμμάτων διὰ νὰ ἰδρυθῆ τὸ ὁμώνυμον Γυμναστήριον ἐκεῖ, ὡς τοῦτο ἰδρύθη προθυμότατος καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιρρήσεως συγκατετέθη διὰ νὰ τιμήσῃ τὸν Καπετάν Ἄγραν, τὸν φίλον του, ὡς τοῦ ἐδήλωσε.

Ἐτερος ἐνθουσιώδης καὶ φλογερὸς πατριώτης ἐκ τοῦ ἀνωτέρω χωρίου ἦτο ὁ Μυλωνᾶς Δημήτριος τοῦ Ἰωάννου. Ἐγεννήθη οὗτος εἰς χωρίον Καρυδιά-Ἐδέσσης τὸ ἔτος 1875 καὶ ἀπεβίωσε τὸ ἔτος 1955 εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον. Οὗτος ἦτο γόνος Ἑλληνικῆς Πατριαρχικῆς οἰκογενείας. Ἐφοίτησε εἰς τὸ ἐν Ἐδέσσει ἡμιγυμνάσιον καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ πρότυπον Διδασκαλεῖον Θεσ)νίκης ἐπὶ ἓν ἔτος, δαπάναις τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου, ἀκολούθως δὲ διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Προξένου Θεσ)νίκης Λάμπρου Κορομηλά ὡς διδάσκαλος εἰς διάφορα χωρία τοῦ Νομοῦ Πέλλης. Διὰ τοῦ φλογεροῦ πατριωτισμοῦ ποὺ τὸν διέκρινεν ἐπότισεν τὴν μαθητιῶσαν νεολαίαν μὲ τὰ νάματα τῆς Ἀθάνατης Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ Παιδείας, διὰ τῶν συνεχῶν δὲ καὶ φλογερῶν διδασκαλιῶν του ἀνεζωπυρώθη τὸ Ἑλληνικὸν αἶσθημα τῶν κατοίκων τῶν διαφόρων χωρίων, ἐνθα ὑπηρέτησε. Δι' αὐτοῦ ἐκαλλιεργήθη τὸ Ἑλληνικὸν φρόνημα. Δι' αὐτοῦ ἠλεκτρίσθη ὁ Ἑλληνικὸς πατριωτισμὸς καὶ ὑπεδαυλίσθη ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ὑπὲρ τοῦ ἐνδόξου Μακεδονικοῦ ἀγῶνος. Ὅταν ἐδημιουργήθησαν τὰ Ἑλληνικὰ ἀνταρτικὰ Σώματα τὸ ἔτος 1903, ὁ ἀειμνήστος διακεκριμένος Ἕλλην πατριώτης Μυλωνᾶς Δημήτριος, ἐκ τῶν πρώτων ἐμυήθη εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Ἑλληνοσ Γενικοῦ Προξένου Θεσ)νίκης Λάμπρου Κορομηλά καὶ ἀπεστάλη εἰς τὸ χωρίον του Καρυδιά. Παραλλήλως, μὲ τὴν ιδιότητα τοῦ διδασκάλου τοῦ ἀνετέθη καὶ ἡ ὑπηρεσία τοῦ πράκτορος τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος. Συνεκέντρωνε πληροφορίας ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς καταστάσεως τῶν κατοί-

κων, τὰς κινήσεις τῶν κομιτατζήδων καὶ τῆς βουλγαρικῆς προπαγάνδας καὶ ἐνημέρωνε τὸ Κέντρον Ἀμύνης Ἐδέσσης καὶ τὸ Γενικὸν Προξενεῖον Θεσ)νίκης καὶ ἐλάμβανε τὰ ἀνάλογα μέτρα διὰ τὴν ἐξουδετέρωσιν τῆς ἀνθελληνικῆς δράσεως τούτων. Ὁ ἐξαίρετος οὗτος πατριώτης ἦτο τὸ δεξιὸν χέρι τοῦ Καπετάν Σταφίδα. "Ὅλας τὰς ἐμπιστευτικὰς ὑπηρεσίας εἰς τοῦτον ἀνέθετε, λόγῳ καὶ τῶν γραμματικῶν του γνώσεων, καθότι ὁ ἀείμνηστος Καπετάν Σταφίδας δὲν ἐγνώριζε γράμματα, ἐκτὸς τῶν στοιχειωδῶν τοιούτων. Εἰς τὰς διαφόρους ἐπιθέσεις ἃς ἐνήργει ὁ Καπετάν Σταφίδας κατὰ τῶν Βουλγαρικῶν συμμοριῶν κατὰ τὰς νυκτερινὰς ὥρας, ἐλάμβανε μέρος καὶ ὁ Μυλωνᾶς Δημήτριος, διεκρίνετο δὲ διὰ τὸν ἡρωϊσμόν του καὶ τὴν αὐτοθυσίαν πρὸς τὴν Πατρίδα. Ἡ οἰκία του ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς Νοσοκομειακὸς Σταθμὸς

Καπετάν Κώστας Σταφίδας καὶ ὁ Μακεδομάχος Δημήτριος Μυλωνᾶς

διὰ τὴν θεραπείαν καὶ περίθαλψιν τῶν ἀσθενῶν καὶ τραυματιῶν τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος. Πολλάκις ὁ ἴδιος κατῆλθεν εἰς Ἐδεσσαν καὶ συνώδευσε τὸν Ἴατρον Κιόρτσην καὶ ἄλλοτε τὸν Βασδάρην Ἀναστάσιον μέχρι τοῦ χωρίου διὰ τὴν θεραπείαν τῶν τραυματιῶν Μακεδονομάχων.

Ὁ Μακεδονομάχος Μυλωνᾶς Δημήτριος διὰ τῆς ἐν γένει συμμετοχῆς του εἰς τὸν ἀγῶνα συνέτεινεν τὰ μέγιστα εἰς τὴν νικηφόρον ἔκβασιν τούτου. Ὁ ἐνθερμος οὗτος πατριώτης καὶ μετὰ τὸν Ἰούλιον 1908, ὅτε ἐκηρύχθη τὸ Σύνταγμα ὑπὸ τῆς Τουρκίας, ἐξηκολούθει νὰ ἐργάζεται ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ιδεωδῶν, ἔχων ὑπὸ ἐνδελεχῆ παρακολούθησιν τὴν βουλγαρικὴν προπαγάνδα. Τὸ ἔτος 1912 μὲ τὴν προέλασιν τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς περιοχῆς

Γιαννιτσῶν καὶ Ἐδέσσης οὗτος ὑπηρετεῖ εἰς χωρίον Φλαμουριά - Ἐδέσσης. Μὲ πρωτοβουλίαν ἰδικήν του παραλαβὼν τοὺς νέους ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου, μετέβη εἰς τοὺς στρατῶνας Ἐδέσσης καὶ παρέλαβεν ὄπλα, τὰ γνωστὰ «μαρτίνια» καὶ εὐθὺς ἀμέσως ἀνέλαβε τὴν φύλαξιν τοῦ χωρίου ἀπὸ τυχόν ἀτάκτους, οἵτινες ἐκινουῦντο πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας.

Ὁ υἱὸς τούτου Ἰωάννης, Διδάσκαλος, συνεχίζων τὴν οἰκογενειακὴν παράδοσιν τῆς ἐθνικῆς δράσεως, κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐχθρικῆς κατοχῆς 1941-44 ὑπηρετεῖ εἰς χωρίον Γιαννακοχώρι Ναούσης.